

1. Горња Добриња, код Ужичке Пожеге, црква св. Петра и Павла, изглед иконостаса, рад Ђорђа Крстића, 1833

1. Gornja Dobrinja, près de Uzička Požega, église de saint Pierre et Paul, aspect de l'icnostase, travail de Dorde Krstić, 1833.

ИКОНОСТАС ЂОРЂА КРСТИЋА У ГОРЊОЈ ДОБРИЊИ КОД УЖИЧКЕ ПОЖЕГЕ

У селу Горњој Добрињи, родном месту кнеза Милоша Обреновића, у цркви св. апостола Петра и Павла, налази се иконостас, посвећен „Књазу српском Милошу Обреновићу I", а даровао га је овој цркви „Краљ Србије Милан I 1883", како сведочи натпис на њему (сл. I).¹

Иконостас је скромних и складних размера. Широк је 6,45 м., а висок око 4,50 м. Основа иконостаса, од састављених дасака, тако је обојена да се има утисак као да је од белог мермера. Распоред икона, иако је

¹ Црква св. Петра и Павла у Горњој Добрињи подигао је кнез Милош, у спомен свога оца Теодора, чији је гроб с јужне стране цркве, у порти. Из архива Књажевачке канцеларије, за нехију пожешку (1815—1839) сазнаје се да је 12. јуна 1822. године, Васа Поповић из

Чачка обавестио кнеза да се договорно с господаром Јованом Обреновићем која ће села из обадве нахије, пожешке и рудничке, да колима превлаче ћерамиду за цркву у Добрињи (Државни архив НРС, грађа — књ. Ш, Књажевска канцеларија, нахија пожешка 1815—1839, Београд 1953). Те године (1822) је и црква сазирана.

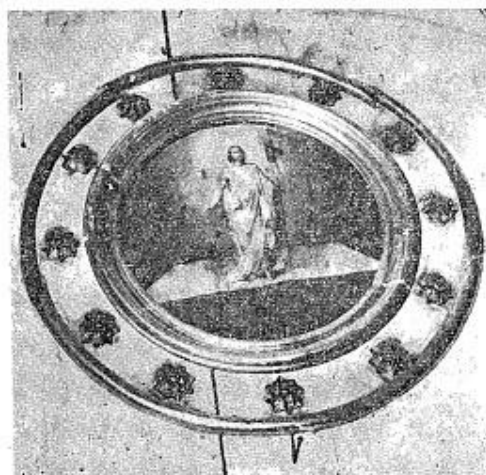
2. Горња Добриња, код Ужичке Пожеге, црква св. Петра и Павла, св. јеванђелист Матеј, детаљ са иконостаса, рад Ђорђа Крстића, 1883

2. Gornja Dobrinja, près de Uzička Požega, église de saint Pierre et Paul, évangéliste saint Mathéu, détail de l'iconostase travail de Đorđe Krstić, 1883

3. Горња Добриња, код Ужичке Пожеге, црква св. Петра и Павла, св. јеванђелист Лука, детаљ са иконостаса, рад Ђорђа Крстића, 1883

3. Gornja Dobrinja, près de Uzička Požega, église de saint Pierre et Paul, évangéliste saint Luc, détail de l'iconostase, travail de Đorđe Krstić, 1883.

4. Горња Добриња, код Ужичке Пожеге, црква св. Петра и Павла, Васкрсење, детаљ са иконостаса, рад Ђорђа Крстића, 1883

4. Gornja Dobrinja, près de Uzička Požega, église de saint-Pierre et Paul, Resurrection, détail de l'iconostase, travail de Đorđe Krstić, 1883.

дноставан, у иконографском смислу представља необичну новину и смелост. Изнад уобичајених престоних икона св. Николе, Богородице с дететом, Исуса Христа и св. Јована, уместо 12 празничних и 12 икона светих апостола, у горњем делу иконостаса налазе се само 4 иконе светих јеванђелиста и икона Васкрсења, свих пет кружног облика. На северним дверима, уместо уобичајене представе св. Арханђела Михаила, насликани су св. Коиcтантин и св. Јелена, а на јужним, уместо св. архијакона Стефана, св. апостоли Петар и Павле, којима је црква посвећена.

Овакав поступак у избору икона за иконостас у то доба указивао би да се ради о уметнику који настоји да и општи изглед иконостас подреди новим уметничким схватањима.

Година 1883. означавала је у Србији, за владе краља Милана, значајну јубиларну годину. То је 50то годишњица остварења српске националне аутономије (хатишериф из 1833.), 25то годишњица Светоандрејске скупштине и почетка друге владавине кнеза Милоша (1858—1860) и прва годишњица

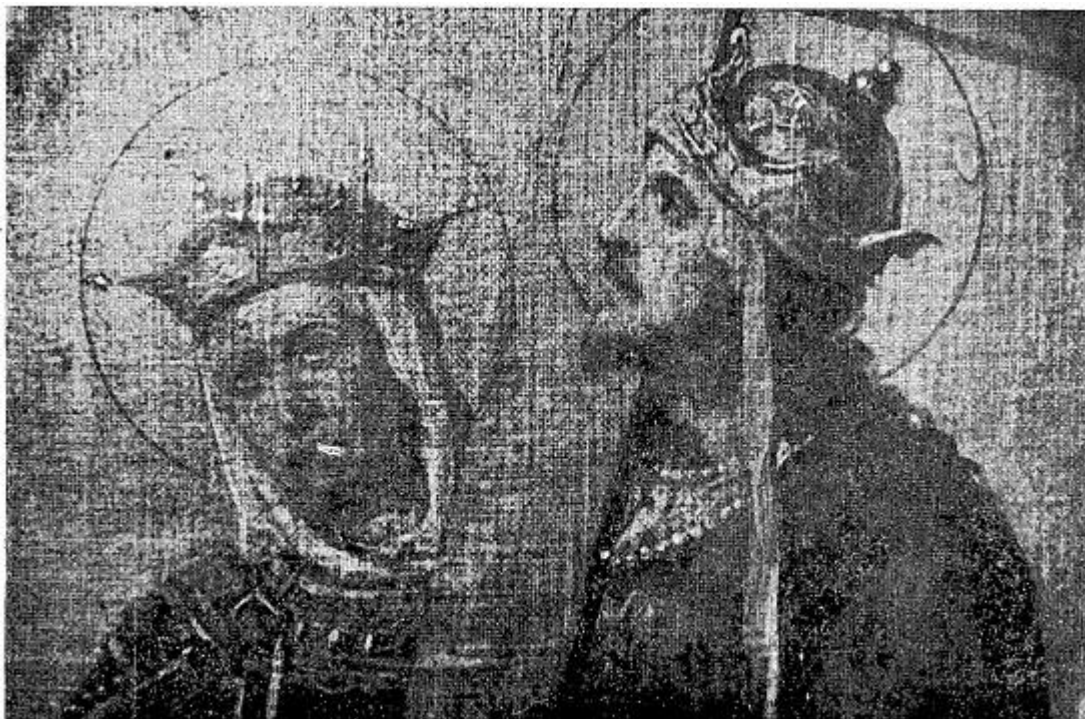

5. Горња Добриња, код Ужичке Пожеге, црква св. Петра и Павла, св. Богородица из Благовести на царским дверима, детаљ, рад Ђорђа Крстића, 1883

5. Gornja Dobrinja, près de Užička Požega, église de saint Pierre et Paul, Sainte-Vierge de Blagovesti sur la porte impériale, détail, travail de Dorđe Krstić, 1883.

од проглашења Србије за краљевину.² Највероватније да је ова јубиларна 1883. година

² „Српске новине“ за 1883. годину, бр. 42, исцрпно су писале о овој прослави.

6. Горња Добриња, код Ужичке Пожеге, црква св. Петра и Павла, св. Коиcтантин и св. Јелена, на северним дверима, детаљ, рад Ђорђа Крстића 1883

6. Gornja Dobrinja, près de Užička Požega, église de saint Pierre et Paul, saint Constantin et sainte Hélène, sur la porte impériale sud, détail, travail de Dorđe Krstić, 1883.

и била повод да се горњодобрињској цркви и посвети иконостас. Намера краља Милана да иконостас буде везан за име родоначелника династије Обреновића и творца независне Србије вероватно је условила и ангажовање одабраног и истакнутог сликара.

У то доба, у Србији, најчувенији су Стева Тодоровић и млади Ђорђе Крстић.³ Истина, овај други ће се тек 1884. године прославити на изради иконостаса за Саборну цркву у Нишу.⁴ Да је 1883. већ био признат и цењен међу тадашњим сликарима показује и чињеница да је ангажован за израду иконостаса у нишкој цркви.

Ђорђе Крстић уживао је стипендију краља Милана за своје сликарско усавршавање у Минхену. Јубиларна 1883. година и одлука краља Милана да цркви у Горњој До-

брињи дарује иконостас могла је да подстакне краља да замоли свог питомца да он овај дар сачини и ислика. Како је Ђорђе Крстић већ показао интересовање за рад на иконостасима, јер је пре 1883. прихватио понуду за сликање иконостаса у Старом Аџебеговцу (Старом Селу) код Велике Плана, могуће је да је краљев питомца радо преузео обавезу за краља.

На овакве претпоставке, кад је реч о иконостасу из Горње Добриње, највише указује реалистички стил његових икона. Истина, он није на оној завидној висини као што је на иконостасу у Саборној цркви у Нишу, али је зато уверљивији од оног на иконостасу из Старог Аџебеговца. Његовој уверљивости нарочито доприносе иконе јеванђелиста и икона Васкрсења (сл. 2, 3, 4, 5, 6). Ту је Крстићев смисао за цртеж и колорит добио онај својствени израз, карактеристичан за његова најбоља остварења — лирски реализам. То је онај реализам који је Лаза Лазаревић дао српској књижевности, у необичној синтези романтизма и реализма. Крстићеве иконе из Горње Добриње, сликане у јаким контрастима и зеленокестењастим тоновима, надахнуте су посебном поетичношћу. Нажалост, употреба битумена, карактеристична за технику сликања Ђорђа Крстића, допринела је да су веће површине са ових икона знатно оштећене. Нарочито је настрадао бојени слој на престоним иконама, где се пале кандила.

Досад непознат, овај иконостас Ђорђа Крстића из Горње Добриње допринеће да се стваралаштво овог знаменитог сликара свестраније проучи, а с њим и појава реализма у српском сликарству.

Радомир Николић

ICONOSTASE DE DJORDJE KRSTIĆ À GORNJA DOBRINJA PRES DE UŽIČKA POŽEGA

Dans le village de Gornja Dobrinja, lieu de naissance du prince Miloš Obrenović, dans l'église des apôtres St. Pierre et Paul, construite en 1822, se trouve l'iconostase dédiée au «prince Miloš Obrenović I», et elle a été offerte à cette église, par «le roi de Serbie Milan I, en 1883», comme le témoigne l'inscription sur celle-ci.

Comme sur les icônes de cette iconostase on aperçoit tout à fait clairement un style réaliste et une particularité peinturale exceptionnelle, qui est caractéristique pour la

création de l'éminent représentant du réalisme de la peinture serbe des années quatrevingtdix du XIXème siècle, Djordje Kristić, cette iconostase est attribuée à cet artiste.

Jusqu'à présent inconnue, cette iconostase ne contribue pas seulement à l'étude la plus complète des oeuvres de Djordje Kristić, mais aussi aux mouvements de développement du réalisme dans la peinture serbe à la fin du XIXème siècle.

Radomir Nikolić